

ROND DE SCHUTSBOOM

jaargang 8

nummer 3

1988

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING 'DE VYER HEERTGANGHEN'
GOIRLE

Doelstelling volgens de statuten:

De Stichting heeft ten doel de bevordering der studie van de heemkunde in de ruimste zin, in het bijzonder door:

- a. de bevordering der studie van de heemkunde in de lokale en regionale aspecten van archeologie, geologie, toponymie, flora, fauna, architectuur, historie, folklore, sociale geografie en taalgebruik;
- b. het aanwenden of doen aanwenden van de door deze studie verworven kennis ten bate van het lokale en regionale leefmilieu door het verrichten van relevante activiteiten;
- c. het in stand houden van een streekmuseum, heemerf 'De Schutsboom'.

Lidmaatschap en abonnementen

Leden van de Heemkundige Kring ontvangen het periodiek 'Rond de Schutsboom' gratis.

Losse nummers f 3,50.

Lidmaatschap Heemkundige Kring f 20,-- per jaar.

Gezinsleden f 6,50 per jaar.

Voor leden is de toegang tot de maandelijkse lezingen gratis.

Openingstijden

Het museum is open elke zondag van 15.00 tot 17.00 uur, en voor groepen op aanvraag bij het secretariaat.

Het archief is open elke zaterdag van 10.00 tot 12.00.

Adressen

Heemerf De Schutsboom, Nieuwe Rielseweg 41-43,
5051 PD GOIRLE.

secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43, 5051 PD GOIRLE,
tel. 013-346622

redactie: Venneweg 11, 5051 BN GOIRLE. tel. 013-342182

**HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:**

Bloemsierkunst "Abcoven",

Abcovenseweg 23, 5051 PT GOIRLE. tel. 341388

AMRO-bank,

Kloosterplein 1, 5051 AR GOIRLE. tel. 349132

Party centrum Benelux,

Dorpsstraat 1, 5051 CH GOIRLE. tel. 342272

van Berkel B.V. loodgieterswerken en foliedaksystemen,

Ralph Bunchestraat 15, 5051 KW GOIRLE. tel. 342445

Boerenbond+ Bouwmarkt Goirle,

Weth. de Brouwerstraat 33, 5051 SJ GOIRLE.,

Garage Jac. de Brouwer,

Hoge Wal 1, 5051 PX GOIRLE. tel. 430935

Assurantiën Burgers en van Esch, voor verzekeringen,

hypotheeken, financieringen, woningbemiddeling,

Tilburgseweg 43, 5051 AA GOIRLE. tel. 342129

Chinees Indisch Restaurant "China Garden",

Tilburgseweg 12-14, 5051 AH GOIRLE. tel. 344594

Stichting "Goirles Belang",

p/a Dorpsstraat 18, 5051 CK GOIRLE. tel. 343486

Assurantiëkantoor HEBU, eigenaar Fr. Burgers,

Lid NBVA garantie voor zekerheid.

Tilburgseweg 43, 5051 AA GOIRLE. tel. 342129

C. Hermans de Jong,

v. Haestrechtstraat 16, 5051 VD GOIRLE.

Keurslagerij Kees van Hest, tel. 341389

Tilburgseweg 81, 5051 AB GOIRLE. tel. 341389

ROND DE SCHUTSBOOM

Periodiek van de:

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING
„DE VYER HEERTGANGHEN”
GOIRLE

Secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43, 5051 PD Goirle
telefoon: 013 - 34.66.22
Redactie: Venneweg 11, 5051 BN Goirle
telefoon: 013 - 34.21.82

Jaargang 8

nr. 3

december 1988.

INHOUDSOPGAVE:

- Voor u gelezen door N. de Vries
Kleingeestige nieuwsgierigheid en een keffend
hondje.	blz. 2
- In onze brievenbus
Dieventaaltje ofwel Dadievetadiel. W. Jonkergouw.
De heemkundige kring werkt mee aan geschiedkun-
dig onderzoeksprojekt. Th. Kemmeren.	5
- Onze vroede vaders van weleer:
Hoe de gemeente de huidige Parallelweg probeer-
de te "naasten" door A. Houtepen.	11
- Tussen "Ley en die Gemeynackeren":
De heren van de heerlijkheid: Het geslacht van
Haestrecht door J.C.J. Hoogendoorn.	13
- Genealogie: onze familienaam - 11 -
door Joseph Wijdemans.	17
- Gelicht uit oude archieven:
Nog meer omzwervingen van een Goirles archief-
stuk door G.B.A.M. Smulders.	21
- Onbekend monument door P. Wiercx.	23
- Stilstaan in de kruidentuin, Wijnruit: door T. Sas	28
- Stilstaan bij 1988: door T. Sas.	31

VOOR U GELEZEN

KLEINGEESTIGE NIEUWSGIERIGHEID EN EEN KEFFEND HONDJE.

In de vorige "Schutsboom" publiceerde N. de Vries een bericht uit het "Provinciaal Dagblad van Noord-Brabant en 's-Hertogenbosche courant" aangaande een grote brand in Goirle op 21 juli 1849.

In een andere courant, nl. "De Noordbrabander" werd hierop gereageerd door een ingezonden stuk van een Tilburger, die zich "X" noemde. Hierop werd in dezelfde courant weer gereageerd door een mijnheer "W".

Deze laatste was waarschijnlijk de correspondent van eerstgenoemd dagblad, de schrijver van het bericht waarop gereageerd werd en dus koos hij voor de letter "W", want die gaat immers vooraf aan de "X".

De Noord-Brabander, donderdag 2 augustus 1849,
21e jaar, no. 89.

Ingezonden stukken.

Mijnheer de Redacteur.

Mag ik UE. verzoeken het volgende eene plaats in uw veel gelezen blad te willen inruimen.

Tilburg, 28 Julij.

Daar ik niet weet of het te veel zelfstandigheid bezittend Bestuur dezer stad, zich al of niet het geblaf van een klein naburig hondje zal laten gelegen liggen, zoo wil ik als Inwoner van Tilburg, die van de medehulp zijner stadgenooten, waar in welk geval zulks ook zoude kunnen geschieden, ten hoogste overtuigd ben, en die daad ook op grooten prijs stel, trachten het hondje het blaffen te verbieden. Ter zake!

In het Provinciaal Dagblad van Noord-Brabant van 27 dezer no. 40, komt een artikel uit Goirle voor, waarin men zich beklagt, dat de Ingezeten en dezer stad bij de aldaar op den 21 plaats gehad hebbende brand, niet zoo als andere naburige Gemeenten, die huizen, have en goed hunner Ingezeten en aan het boven hen hangende verwoestende onweder prijs gaven, ter hulp zijn toegesnel.

Gisteren heeft er wederom in eene andere naburige Gemeente (Udenhout) eenen brand gewoed, en bij aldien de Ingezeten en dier Gemeente zich ook in het eerstuitkomend Prov. Dagblad zoo als die van Goirle over het niet te hulp snellen van ons beklagen, heeft men reden te vermoeden, dat de Stedelijke Raad er op zal bedacht zijn, om zoo wel als thans bij nacht, ook op den dag een Wachter op den Toren te plaatsen, ten einde te zien of er brand of andere onheilen in naburige Gemeenten plaats hebben: want de nederige trotsheid of verregaande verwaandheid van de Schrijvers van bovenvermeld artikel uit Goirle, niet wetende, doch zeer betwijfelende of zulks ook bij anderen bestaat, schijnt zoo groot te wezen dat zij, al ware ook de geheele Gemeente afgebrand, niet van zich zouden hebben kunnen verkrijgen, om de hulp van omliggende en meer bevolkte Gemeenten, die volgaarne hunne hulp zouden hebben verleend, interoepen.

Ingeval het hondje andermaal mogt blaffen zal ik zonder iets op de woorden: kleingeestige nieuwsgierigheid, aantemerken, zoo vrij zijn u te verzoeken hetzelve in zijn hok te jagen. Voor het eerst zal ik het hierbij laten.

Uw bestendige Lezer
X.

De Noord-Brabander
Staat- en Letterkundig Dagblad
21e jaar, no. 92
Donderdag 9 augustus 1849.

Goirle, 4 Augustus 1849.

Bij het lezen van een schrijven uit Tilburg, voort-

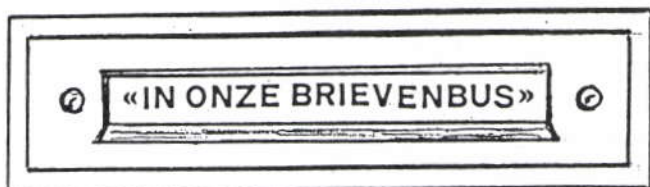
komende in Ued. Blad van 2 dezer, no. 89, in antwoord, of liever tot wederlegging van een artikel uit deze Gemeente, geplaatst in het Provinciaal Dagblad van Noord-Brabant van 27 Julij jl., was ik voornemens daarop niet meer terug te komen, doch later inziende dat het scheen, dat de drijfveer van den schrijver uit Tilburg niet is geweest, om de aangevoerde zaken te ontzenuwen, doch slechts op het oog had, om den schrijver van meer-genoemd artikel in een belagchelijk daglicht te stellen, en dus zeer betwijfel, of zijne pen daarbij wel door eene onpartijdige hand is bestuurd, heeft mij genoopt, de onderwerpelijke zaak nog voor ditmaal, met eenige woorden toe te lichten.

De door mij aangevoerde daadzaken in het bedoelde artikel voorkomende, zijn reeds ter beoordeling van het publiek onderworpen, en kan mij derhalve veilig op deszelfs onpartijdige uitspraak verlaten.

Doch van meer gewicht komt mij voor de lust, welke de Tilburgsche schrijver schijnt te gevoelen om het zoogenaamd daar bedoeld klein naburig hondje (zoo als hij dit verkiest te noemen) het blaffen te beletten; welk hondje echter niet voornemens is, om voor het ijdel gejack van eenen grooten hond, welk een vreeselijk dier hij ook zijn moge, en met hoeveel verwaandheid hij ook zijne meerderheid boven zijnen kleinen natuurgenoot wil doen gelden, in zijn hok terug te keeren, alvorens meerdere zekerheid te hebben, dat hij werkelijk zoo schrikverwekkend is, als zijn hevig geblaf doet veronderstellen.

Uw lezer,
W.

N. de Vries.

DIEVENTAALTJE OFWEL: D A D I E V E T A D I E L.

Smokkelaars-taaltje van shag- en botersmokkelaars tussen Tilburg, Goirle en de grensplaats Poppel in de jaren 1940 - 1950.

Het taaltje is opgevangen in de omgeving Oerle, Tilburg-Zuid, Oerlesestraat, Korvel, Trouwlaan, Laurens Kosterplein.

Opgetekend door Willem Jonkergouw uit de mond van Pierre Laurijssen.

Het loopt als volgt:

Kende gij de boeventaal?

Kadiende gadie dadien badieventadiel?

Wat is de koffie lekker!

Wadiet adies dadie kadifadie ladiiekadier!

Ik pak nog een koekje.

Adiek padiek nadiieg adien kadiekskadie.

Ik lust geen koffie zonder suiker.

Adiek ladies gadien kadiefadie zadiendadier zadiiekadier.

Wat zijn dat mooie bloemen.

Wadiet zadien dadiet madiejadie bladiemen.

Gangbare woorden zien er als volgt uit:

vader	- vadidadier	tafelkleedje	- tadiefelkladie-
moeder	- madiedadier		jadie
dochter	- dadichtadier	boter	- badietadier
zoon	- zadien	tabak	- tadiebadiék
kind	- kadiënt	televisie	- tadielevadisia-
baby	- badibadie		dien.

opa	- adiepadie	balpen	- badielpadien
oma	- adiemadie	stoel	- stadiel
zwager	- zwadigadier	huis	- hadies
zwagerin	- zwadigeradien	tuintje	- tadiëntjadie
oom	- adiem	kast	- kadiest
tante	- tadiëntadie	vloer	- vladier
hond	- hadient	plant	- pladiënt
kat	- kadiet	vaas	- vadies
sijsje	- sadiesjadie	pot	- padiet
mus	- madies	kan	- kadien
bril	- bradiel	kopje	- kadiëpjadie
hand	- hadient	schoteltje	- Schadiëltjadie
pink	- padienk	wijsvinger	- wadiesvadien- gadier
rug	- radiëg		
buik	- badiëk	knie	- knadie
lepeltje	- ladiëpadiëltje	voet	- vadiët
vinger	- vadingadier	teen	- tadiën
middel-	- madidadiëlva-	been	- badiën
vinger	diëgadier	plafond	- pladiëfadiënt
enkel	- adienkadiël	blaken	- badiëlkadiën
kuit	- kadiet	keldertrap	- kadiëldadiër- tradiëp
bil	- badiël		
pijn	- padien	grenswachter-	gradiënswa- diëchtadiër
schouder	- scadiëwadiër		
elleboog	- adielbadiëg	douane	- dadiënwadiën- dadië
vuist	- vadiëst		
oor	- adier	frater	- fradiëtadiër
oog	- adieëg	politie	- pladiësjadië
neus	- nadies	schoolmees-	- schadiëlmadies- tadiër
mond	- madiënt	ter	
snor	- snadiër		
baard	- badiërd	jurk	- jadiëradieëk
bril	- bradiël	jas	- jadies
tafelpoot	- tadiëfelpadiët	pak	- padieëk
trap	- tradiëp	peer	- padier
schoen	- schadiën	appel	- adiepadieël
sok	- sadiëk	aarde	- adierdë
broëk	- bradiëk	boontjes	- badiëntjadiës
bloed	- bladiës	sla	- sladië
rok	- radiëk	muur	- madiër
		steen	- stadiën
		rots	- radiëts.

Op Broekhoven probeerde men het taaltje wel eens te spreken maar dat lukte maar met enkele woorden. Soms kende men op 500 meter verder wel zoiets, maar werd het al anders. Sommige families hielden het vast.

ALFABET:

aap	- adiep	a	- adie
beer	- badier	b	- badie
cor	- cadier	c	- cadie
dorp	- dadierp	d	- dadie
elf	- adielv	e	- adie (zie ook a)
feest	- fadies	f	- fadief
goot	- gadiet	g	- gadie
hond	- hadient	h	- hadie (hout is hadieuwt)
ik	- adiek	i	- adie (zie a en e)
je	- jadie	j	- jadie
kooi	- kadooi	k	- kadie
lap	- ladiep	l	- adiel
man	- madien	m	- adiem
non	- nadien	n	- adien
op	- adiep	o	- adie (zie a, e en i)
pot	- padiet	p	- padie
q---	- ---	q	- quadie
rot	- radiet	r	- adier
school	- schadiel	s	- sadie
thee	- thadie	t	- tadie
uier	- adijadur	*) u	- adu (verschilt dus van aoe en i)
vier	- vadier	v	- vadie
was	- wadies	w	- wadie
x---	- ---	x	- adieks
ijzer	- adizadier	ij	- adie (zie a,e,o,i)
zon	- zadien	z	- zadiet.

Een voor iedereen gemakkelijk aan te leren taaltje dus als je het even doorhebt. In een bepaald hoog tempo uitgesproken zullen de douaniers het niet gevolgd hebben!

Het taaltje is nog lang geheimtaal geweest tussen ouders en kinderen of omgekeerd.

*) uu zoals in zuur wordt zadier. Dus uu is ook weer adie.

TELLEN.

Een	- adien
twee	- twadie
drie	- dradie
vier	- vadier
vijf	- vadief
zes	- zadies
zeven	- zativadien
acht	- adiecht
negen	- nadiegadien
tien	- tadien
elf	- adieladief (spreek uit elluf)
twalf	- twadieladief
dertien	- dadiertadien
veertien	- vadiertadien
vijftien	- vadiestadien
zestien	- zadiestadien
zeventien	- zadieventadien
achttien	- adiechtadien
negentien	- nadiegentadien
twintig	- twadientadieg
eenentwintig	- adientwadiegtadien
tweentwintig	- twadieentwadientadieg
drieentwintig	- dradieentwadientadieg
veertig	- vadiertadieg
vijftig	- vadiestadieg
zestig	- zadiegtadieg
zeventig	- zadieventadieg
honderd	- hadiendadiert
duizend	- dadiezend
twalfhonderd	- twadielefhadientadiert.

augustus 1988.

DE HEEMKUNDIGE KRING WERKT MEE AAN GESCHIED-
KUNDIG ONDERZOEKSPROJEKT.-----

Op de universiteit van Utrecht, afdeling sociale en economische geschiedenis, vindt sinds het midden van de jaren zeventig onderzoek plaats naar de ontwikkelingen in de Meierij gedurende de periode 1770-1914. De leiding van dit onderzoek, wat gericht is op integrale geschiedenis, is in handen van Dr. G. Trienekens.

Integrale geschiedschrijving beoogt samenhangen te onderzoeken tussen de ontwikkelingen op diverse levens-terreinen, zoals de samenhangen tussen de demografische, economische, sociale, culturele en religieuze ontwikkelingen. In het hele onderzoek stonds steeds de mens centraal: wat waren de invloeden van deze veranderingen op het familieleven en de gezinssamenstelling.

Naast onderzoek dat de totale Meierij betrof, zijn ook diverse voorbeelddorpen bestudeerd. Ook in Goirle heeft in dit kader reeds belangrijk speurwerk plaats gevonden.

Het onderzoek naar de geschiedenis van de Meierij zal in de komende jaren geintensiverd worden. De Universiteit van Utrecht wil samen met de stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening een uniek vrijwilligersproject opstarten. In een aantal gemeenten zullen door mensen die naast belangstelling voor het verleden een dosis enthousiasme en nauwkeurigheid bezitten, een aantal onderzoekstaken worden uitgevoerd. Bij het onderzoek wordt onder meer gebruik gemaakt van eenvoudige computerprogramma's die zonder problemen te leren zijn.

De onderzoekstaken zijn de volgende:

1. De cohortanalyse. Van een persoon van een bepaalde jaarklasse (cohort) worden zoveel mogelijk gegevens verzameld, teneinde inzicht te verkrijgen in levenskansen, huwelijk, voortplanting, beroeps- en inkomenspositie, geloof, migratie en analfabetisme.
2. De analyse van de gemeenterekeningen. Uit de reke-

ningen kan blijken welke voorkeuren bestonden bij de besteding van de gelden, voor zover deze besteding althans plaatselijk te bepalen was.

3. Schets van de algemene ontwikkeling van de gemeente. Getracht zal worden van de voorbeelddorpen de historische ontwikkeling in hoofdlijnen vast te stellen. Deze betreft: de infrastructuur, de loop van de bevolking met de bepalende factoren (geboorte, sterfte, migratie), de ontwikkeling van de bestaansmiddelen en de beroeps- en inkomensstructuur, de standen- en klassenverhoudingen, het verenigingsleven, de politieke ontwikkeling, de armenzorg en dergelijke.

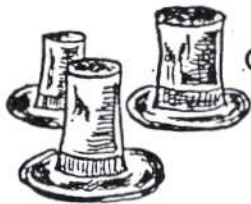
De Heemkundige Kring zal een belangrijke bijdrage verrichten aan dit projekt. Zij ziet in dat samenwerking tussen professionele en amateurhistorici onontbeerlijk is om te komen tot beter inzicht in de ontwikkelingen van het Goirle in de negentiende eeuw. De specifieke Goirlese ontwikkeling kan door deelname aan dit onderzoek beter benaderd worden omdat zij geplaatst kan worden binnen de veranderingen van een veel groter gebied. De andere dorpen worden immers op precies dezelfde manier geanalyseerd.

Niet alleen de Kring, ook de gemeente Goirle onderkent het belang van het projekt. Zij wil de voorwaarden scheppen die nodig zijn om het onderzoek voor vrijwilligers mogelijk te maken. Zo zal op het gemeentehuis ruimte worden vrijgemaakt, zodat de vrijwilligers in alle rust kunnen werken en zal de toegankelijkheid van het gemeentearchief zo optimaal mogelijk zijn.

De begeleiding van de vrijwilligers is toevertrouwd aan mevrouw drs. S. Hooijman, medewerkster van het projekt "Integrale geschiedenis" te Utrecht. Zij verzorgt de instructie voor de computerprogramma's, volgt de werkzaamheden en draagt er tevens zorg voor dat de gegevens voor de verwerking in Utrecht terecht komen.

Ondergetekende zal optreden als kontaktpersoon voor de gemeente Goirle. Belangstellenden, die niet aanwezig konden zijn op de informatiebijeenkomst die op donderdagavond 8 december op het gemeentehuis plaatsvond, worden verzocht zich bij hem te melden.

Thijs Kemmeren - De Dommel 38 - 5052 VC Goirle, tel.344661.

ONZE VROEDE VADEREN VAN WELEER —

HOE DE GEMEENTE DE HUIDIGE PARALLELWEG PROBEERDE TE "NAASTEN".

In de gemeenteraadsvergadering van 25 september 1925 kwam een schrijven in van de N.V. Hollandse Textiel-Industrie met het verzoek overleg te plegen over een door adressante aangelegde weg. (Tot goed begrip diene, dat deze weg reeds door karren in gebruik was genomen, zonder daarvoor aan de eigenaresse permissie te hebben gevraagd.)

Na verharding van de weg had de HTI deze voor publiek verkeer afgesloten. Na overleg door B & W met de HTI was deze laatste bereid tot nader overleg.

Een van de raadsleden legde daarbij echte dictators-gaven aan de dag door voor te stellen de toegang tot de fabriek van gemeentewege af te sluiten. Deze raad werd niet opgevolgd. Een commissie uit de raad zou naar een minnelijke oplossing zoeken.

De commissie bracht het zo ver, dat de HTI niet de morele verplichting erkende om de weg af te staan, doch wel zich bereid toonde hierover de uitspraak van een hoogstaand onpartijdig persoon te aanvaarden.

Ingeval de gemeente in het ongelijk werd gesteld, verklaarde de HTI genoegen te nemen met een verkoopprijs van f 1,20 per m², op voorwaarde dat de weg dan tot publieke weg werd verklaard. Dit deelde de burgemeester in de vergadering van 6 november 1925 de raadsleden mede, en hij voegde daaraan toe: "Het is niet de kwestie aan wien de weg toekomt; dat staat vast. Zij

heeft hem betaald, dus zij is eigenaar. Alleen moet er uitgemaakt worden of er een morele verplichting (van de HTI) bestaat om de weg in kwestie vrij te geven".

Na enige bespreking werd besloten "de uitspraak van een onpartijdig arbiter te aanvaarden".

In de raadsbijeenkomst van 18 december 1925 werd opnieuw breedvoerig gediscussieerd over "den weg".

"B & W willen alleen een uitspraak over de vraag van de morele verplichting. HTI wil in elk geval een geldelijke vergoeding voor de verharding indien zij in het gelijk wordt gesteld", aldus de voorzitter.

Uitvoerig werd er weer gesproken doch tot 'n oplossing kwam men weer niet. Met de afspraak er nog eens over na te denken ging men uiteen, al gaf wethouder De Brouwer de stellige verzekering "en dan weten we de volgende keer nog niks".

Maar,....schrijft de redacteur van "Goirlese toestanden" toen kwam de dag van onzen vriend Pericles: 19 februari 1926, "voor altijd duur zijn naam en onwaardeerbare lof". Want, terwijl men volop in de onderhandelingen zat, werd op voorstel van de burgemeester besloten om de weg maar ineens op den openbaren legger te brengen. Een raadslid protesteerde fel, doch het was alles boter aan de galg gesmeerd. De neuzen waren vooraf geteld!

De redacteur merkt nog op: "De meerderheid van onzen Raad is sedert lang een willig werktuig in de handen van de burgemeester. De HTI die eerlijke en wettig vaststaande rechten te verdedigen had, wordt hier door B & W en de meerderheid van de Raad met een bot mes de keel afgesneden. Een feit dat hen in burgerlijke zaken met de rechter in aanraking zou brengen".

Uit: Goirlese toestanden van 19 mei 1926, nr.15.

Noot: Toen goedkeuring werd verzocht bij de Gedeputeerde Staten voor bovengenoemd plan, werd dit afgewezen. Men moest weer met de HTI rond de tafel.

A. Houtepen.

TUSSEN „LEY EN DIE GEMEYNACKEREN „

DE HEREN VAN DE HEERLIJKHEID: HET GESLACHT VAN HAESTRECHT.

De eerste heer van de Heerlijkheid Tilburg en Goirle was Pauwels van Haestrecht de Oude. Die toevoeging "de Oude" is ter onderscheiding van de derde Heer, eveneens een Pauwels van Haestrecht. Pauwels de Oude was een Hollands edelman; Haestrecht ligt in Zuid-Holland aan de Hollandse IJssel. De Van Haestrechts vormden een jongere linie van het geslacht "Van Arkel", wiens wapen zij ook voerden: twee beurtelings gekanteelde rode dwarsbalken in een veld van zilver.

In 1387 was Pauwels van Haestrecht in het bezit gekomen van de Heerlijkheid Venloon als kwijting van een schuld van de toenmalige Heer van Venloon, een zekere Sweder van Abcoude. Even later in datzelfde jaar - op 17 november - wordt hij volgens de pandbrief niet alleen Heer van Tilburg en Goirle, maar ook van Drunen en tevens kreeg hij het recht van tolheffing te Venloon en dit laatste verklaart waarschijnlijk mede waarom Pauwels bereid was die hoge pandsom van 4000 Vranckrijksche Schilden te betalen. Wat was n.l. het geval? Venloon beschikte niet alleen over een overvloed aan zand, de naam werd niet voor niets later "Loon op Zand", maar ook over uitgestrekte veen- of moervelden. Die moervelden nu wilde Pauwels gaan exploiteren.

Om zijn afzetgebied tot in Holland en Gelder uit te breiden, had hij zich een vaart bedacht en wanneer hij daarop tol kon heffen, dan sneed het mes aan twee kanten!

In 1396 kreeg hij van Hertogin Johanna vergunning tot het graven van een vaart voor zijn turftransport.

De vaart kwam er en liep van 's-Gravenmoer langs Capelle, Loon op Zand, Sprang, Baardwijk en Drunen naar Den Bosch. Vandaar kon dan de turf via de Dieze naar Holland en Gelderland vervoerd worden. Helaas stierf Pauwels voor de vaart voltooid was, maar zijn opvolgers plukten de vruchten van vaders ondernemingsgeest, want er waren jaren dat het tolgeld wel f 1.000,-- in het laatje bracht.

Heer Pauwels moet een moeilijk man zijn geweest en deze karaktereigenschap brengt hem als hoofdschout van 's-Hertogenbosch meermalen in conflict met Johanna van Brabant. Zo ook in 1400, toen de ruzie zo hoog opliep, dat Johanna zijn kasteel liet belegeren.

Doch de burgers van Den Bosch trokken partij voor hun hoofdschout en pleegden een daad van opstand door de edelen van Johanna de stadspoort uit te jagen. Was Johanna toen bij kas geweest, dan had zij zeker de pandsom van 1387 ingelost om Pauwels beter in de hand te kunnen houden. Het was diezelfde Pauwels, die Janson eens de vertrouwensman van de Hertogin noemde. 't Kan verkeren!

Antonie van Brabant, de tweede zoon van Filips de Stoute, - een Bourgondiër dus - die Johanna in 1406 als hertog was opgevolgd, trok zonder de pandsom in te lossen, de Heerlijkheid weer tot zich. Hij beriep zich daarbij op een overeenkomst tussen Brabant en Vlaanderen, die omwille van de vrede was tot stand gekomen.

Dirk van Haestrecht, de zoon van Pauwels, die zijn vader in de Heerlijkheid moest opvolgen, verzocht ootmoedig om hem in zijn rechten te herstellen, waarbij hij de stad Brussel achter zich had. Zijn verzoek wordt ingewilligd en de hertog herstelt Dirk weer in zijn rechten "gelijk hij daar inzat eer wij die aan ons sloegen", zoals te lezen staat in het schrijven van de hertog van 17 april 1412.

Telkens wanneer er een nieuwe heer kwam, dan moest die heer "verheffing doen" aan zijn leenheer, in ons geval dus de Hertog van Brabant. Die verheffing noemt men ook wel "leenhulde doen" en hield in dat de leenman de Hertog van Brabant erkende.

Dirk van Haestrecht bezat de Heerlijkheid van 1412 tot 1440.

Dan wordt hij opgevolgd door zijn zoon Pauwels van Haestrecht de Jonge, die in 1452 of 1453 van Filips de Goede het recht verkrijgt "uit de gebueren in Tilburg en Goirle te mogen kiezen en aanstellen zeven wettige mannen, die wijsste en rechtverdijgste, die sij sullen kunnen vinden tot scepenen aldaer te sijn".

Aan die zeven schepenen - 5 voor Tilburg en 2 voor Goirle - werd de lagere rechtspraak opgedragen en zij werden tevens belast met het burgerlijk bestuur van de Heerlijkheid.

Op 21 juli 1473 "verhief" Jan van Haestrecht de dorpen Tilburg en Goirle van de Hertog. In Drunen en Venloen zien we in dat jaar twee andere zonen van Pauwels als heer optreden, respectievelijk ene Willem en ene Dirk van Haestrecht. Onze Heerlijkheid is van Drunen en Venloen afgescheiden. Was tot nu toe de Heerlijkheid altijd bestuurd geweest vanuit Loon op Zand, nu was het noodzakelijk geworden een eigen kasteel in de Heerlijkheid Tilburg en Goirle te bezitten. Jan van Haestrecht is daarvan in 1477 de grondlegger geweest.

Jan van Haestrecht sterft in 1507; hij laat een minderjarige dochter na: Margaretha. Die heeft hij al uitgehuwelijkt aan Robrecht van Malsen. Hun zoon Adriaen van Malsen staat met toestemming van Karel V in 1524 als Heer van de Heerlijkheid in het Leenboek van Brabant ingeschreven. Het geslacht Van Haestrecht heeft dus van 1387 - 1524 geregeerd als Heren van de Heerlijkheid.

J. Hoogendoorn.

Lit.: "Tilburg als woonstad en nijverheidscentrum"
door A.J.A.C. van Delft.

"Loon op Zand en zijn kasteel"
artikel N.T.C. van P. van Beek.

"Bijdrage tot de geschiedenis der Heerlijkheid
van Tilburg en Goirle" door B. Dijksterhuis.

"Inventaris van het oud archief der gemeente
Tilburg" door M.H. van Visvliet.

"Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle" door
H.W. Janson.

Vervolg literatuurvermelding:

"Lindeboom. De Oorsprong van het kasteel van Tilburg en de herkomst van het geslacht van Malsen en zijn historie" door J.A.J. Becx.

"Het wapen van Tilburg en zijn historie".
Lindeboom, jaargang 5 door F.J. van Eetro.

JEANNE, fille aînée de JEAN III de Bohême, LAS de Bohême: elle veda l'an 1295. le dit
que son grant neveu qui estoit fils d'une
l'an 1295. en France à Bruxelles au Duc de

de Brabant, comte de mariage avec WENES
Duché de Brabant à ANTHOUC de Poitiers
fils de la dite MARGARITE. Elle mourut
des Ciermes

1295

Johanna van Brabant

GENEALOGIE

-11-

Dit is de laatste aflevering van "ONZE FAMILIENAAM". Terugkijkend op alle afleveringen kwam ik tot de ontdekking dat de eerste aflevering in het eerste nummer van 1985 stond. Vier jaar heeft de serie gelopen met in totaal twaalf afleveringen.

Dat men de stukjes las, bewezen diverse schriftelijke en telefonische reacties. Nu dus de laatste namen van die leden die later lid zijn geworden. Door de secretariatswisseling zou het mogelijk kunnen zijn dat enkele namen niet tot mij door zijn gekomen, misschien kunnen wij daarvoor nog een plaatsje inruimen in de laatste aflevering van 1989.

Verder dank aan iedereen die bijgedragen heeft aan deze rubriek, hetzij door reacties, hetzij door nuttige aanwijzingen.

VAN BILZEN:

De oorsprong zal gelegen hebben in het Belgisch-Limburgse plaatsje Bilzen. In 950 werd het Belisa en in 1050 Bilisia geschreven. Mogelijk komt op andere plaatsen ook dit toponiem voor. Het zou "schitterend water" of "schitterend akkerland" betekenen; beiden zijn echter onzeker.

VAN DUIJNHOVEN:

Ongetwijfeld is dit een toponiem, alhoewel ik de plaats als zodanig nergens gevonden heb. Het zal een hoeve-complex geweest zijn nabij de zeeduinen of een zandverstuiving. Maar mogelijk lag er rondom het complex een aarden wal ter bescherming van het goed.

In Zeeland - nabij Haamstede -ligt de camping "Duinhoeve", maar ik betwijfel of dit een authentieke naam is.

VAN DER HAVE:

Ook wel als "Verhave" voorkomend. De plaats Haven ligt even over de Belgisch-Nederlandse grens, 6 km. ten zuiden van Biervliet.

Er liggen in dat gebied nog meer namen, verbonden met - haven. Het is een waterrijk gebied, maar toch betwijfel ik dat er hier echt een voormalige haven bedoeld wordt. Het Oostmiddelnederlandse woord have(n) betekent ook hove(n). En dan zijn we weer terug op een hoevecomplex. De naam is dan ontstaan doordat iemand daar gewoond of gewerkt heeft.

HEXSPoor:

Deze naam zal bijna zeker een toponiem geweest zijn. Ik heb het echter nog niet gevonden. Het zou een naam kunnen zijn die ontstaan is door de heksenverhalen. Het zou het "spoorke" (het paadje) kunnen zijn waarlangs de heksen kwamen en gingen. Maar de naam is mogelijk te vergelijken met "Hecsteen" wat hetzelfde is als "ecsteen, egge-, hoeksteen". Egge, eche en hegge betekent o.a. spitse punt, hoek, grens. Het zou dan een grenspad kunnen zijn geweest. De namen heg en haag kennen we voor een afscheiding met een zekere struik. Hiermee bakenen we ons erfgoed af. Hierin ligt de herkenning met grens en hoek.

HOES:

Dit is het dialect voor huis. De persoonsnaam Huis bestaat als zodanig, hij is afgeleid van Huso. Deze naam is ontstaan uit Hus, dat woonruimte betekent. De oudste betekenis is bedekking. Op een of andere manier is iemand opgefallen door zijn manier van wonen, en heeft daardoor deze naam gekregen.

REIJNDERS:

De zoon van Reijndert, afgeleid van Reinhard. Dit is een twee-stammige germaanse naam in de betekenis van "sterk in het raad geven".

SCHOLLEN:

Kinderen of nazaten van Scholt, een afleiding van Schelte. Dit is oorspronkelijk de vertegenwoordiger van het wettelijk gezag in een heerlijkheid, de latere schout. De naam zal ontstaan zijn door het beroep.

SMULDERS:

Des Mulders; een nakomeling van de mulder of molenaar. Dus ook een beroepsnaam.

VERHOEVEN:

Van de hoeven of hoven. Een zeker iemand zal dus afkomstig zijn geweest van een hoeve-complex.

VUISTERS:

Zoon van Vuister (?). De voornaam Vuister of Vuist heb ik niet gevonden, wat niet wil zeggen dat hij niet bestaat. De betekenis van vuister is: Vuurhaard of vuurpanne. Het laatste is een ijzeren voorwerp waarin pek werd gebrand. De naam zou dan ontstaan zijn naar aanleiding van beroepsgereedschap.

Ook als uithangteken komt de vuist niet voor. Wel b.v. "De volle hand". Maar misschien is de naam simpel ontstaan doordat een persoon wat losjes met de hand is geweest.

Overzicht van de gebruikte literatuur:

- Canpagne's Fransche/Duitsche/Engelsche Woordenboeken.
Grote Topografische Atlas Deel 1 t/m 4.
Van Goors alfabetische plaatsnamengids van Nederland.
J. Kuiper; Gemeente atlas van Nrd.Brabant 1865.
Van Lennep en Ter Gouw; De uithangteekens 1 en 2.
Idem ; Boek der Opschriften.
A.D. Kakebeeke; Heemcursus.
C. Pama; Heraldiek en Genealogie.
A. van der Planken; Het Namenboek.
J. van der Schaar; Voornamen.
G. Uitman; Hoe komen wij aan onze namen?
Verdam; Middelnederlandsch Handwoordenboek.

Dr. J. de Vries; Etymologisch Woordenboek.
Idem ; Woordenboek der Noord- en Zuid Neder-
landsche plaatsnamen.
De Vyer Heertganghen; Goirlese Toponiemen.

Joseph Wijdemans.

NOGMAALS..... Cees Robben.

Enkele dagen voor zijn opname in het ziekenhuis had het bestuur van onze Heemkundige Kring nog een gesprek met Cees Robben.

Tijdens dit gesprek zegde hij een aantal artikelen toe ter publikatie in "Rond de Schutsboom". Om te beginnen een bijdrage over "De Pest" en zijn fatale gevolgen voor Brabant, in het bijzonder voor Goirle.

In onze jaargang 1989 zullen wij in "Rond de Schutsboom" genoemd artikel plaatsen.

Wij zijn de familie Robben erg dankbaar dat zij - in de persoon van Hans Robben - ons inmiddels het artikel "De Sieckte der peste" ter hand heeft gesteld en de toezegging deed om nog meerdere, reeds geschreven, bijdragen voor publikatie in "Rond de Schutsboom" beschikbaar te willen stellen.

Wij zijn ervan overtuigd dat onze lezers dit en de nog volgende artikelen van Cees Robben zeer op prijs zullen stellen!

De Redaktie.

geLicht uit oude archieven

Van de heer G.B.A.M. Smulders ontvingen wij onderstaand commentaar op het artikel "Omwervingen van een Goirles archiefstuk uit 1407" gepubliceerd in het vorige nummer van "Rond de Schutsboom!"

NOG MEER OMZWERVINGEN VAN EEN GOIRLES ARCHIEFSTUK.

In het vorige nummer van "Rond de Schutsboom" (nummer 2 van jaargang 8) verstrekt streekarchivaris Wuisman enkele aardige bijzonderheden over de omzwervingen van een thans bij het gemeentearchief te Goirle berustend stuk. Het gaat hier om een acte uit het jaar 1407, waarmede in Goirle gevestigd tiendrecht werd overgedragen aan een Norbertines van het klooster St. Catharinadal (thans gevestigd in Oosterhout). Dit recht werd in 1870 door de gemeente Goirle afgekocht. Voordien berustte de bewuste akte bij het klooster St. Catharinadal.

Betekent dit laatste nu dat dit stuk meer dan 400 jaar (van 1407 tot 1870) in Oosterhout is bewaard, zoals Wuisman veronderstelt?

Op deze vraag wordt in het onderstaande nader ingegaan. Het Norbertinessenklooster St. Catharinadal is het oudste nog bestaande vrouwenklooster van ons land. Het werd oorspronkelijk gesticht in de omgeving van Wouw. Tengevolge van de "St. Aagteenvloed" werd het klooster verplaatst naar Breda en wel in 1295. In 1534 verwoestte een brand het gehele toenmalige klooster. Vrijwel alle bezittingen gingen verloren, doch blijkbaar niet de bewuste akte.

Na de verovering van Breda door de stadhouder Frederik Hendrik in 1637 werden de Norbertinessen aanvankelijk met rust gelaten.

De Oranjes zijn n.l. steeds beschermers van het klooster geweest. Toch werd het later beter geoordeeld Breda te verlaten.

In 1647 (derhalve 140 jaar na dagtekening van onze akte) vestigden de Norbertinessen zich in het alleraardigste slotje "De Blauwe Camer" te Oosterhout, onder handhaving van de sinds de Wouwse tijd gevoerde naam St. Catharinadal. Het klooster is daar sindsdien gevestigd gebleven, zij het met navolgende onderbreking.

Tussen 1672 (het "rampjaar") en 1679 stelden de zusters zich, met instemming van stadhouder Willem de derde, in Breda in veiligheid voor de oorlogshandelingen.

Aangenomen moet worden dat daarbij ook onze akte in veiligheid is gebracht.

Zo blijkt dit Goirlese archiefstuk meer avonturen te hebben beleefd dan aanvankelijk verondersteld. De bijzonderheden daartoe heb ik ontleend aan de uit 1977 daterende catalogus "Kloosters in Brabant" van het Noordbrabants Museum te 's-Hertogenbosch.

ONBEKEND MONUMENT.

Een machtige boom in Goirle op een historische plek.

Het is - ijs en weder dienende - wellicht reeds tijdens de aanstaande Kerstdagen, zeker de moeite waard om een bezoek te brengen aan één van de dikste en machtigste boven van Goirle op een onbekende maar legendarische plaats in onze omgeving.

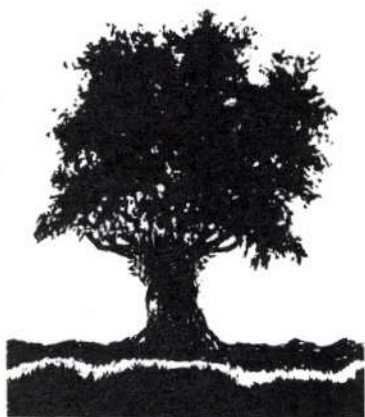
Dus, waarde lezer, berg dit artikel zorgvuldig op zodat u het zonder moeite terug kunt vinden op een tijdstip waarop uw beschikbare tijd en de weersomstandigheden het toelaten om de tocht naar ons "onbekend monument" te aanvaarden.

Onze tocht begint aan de Nieuwkerksedijk vanaf het z.g. "paarden-stoplicht", richting Nieuwkerk. Gemakshalve oriënteren we ons op de linkerkant van de weg en passeren dan "De Schabben" met de varkensstallen van Toon Vermeer. Vervolgens "De Blokbeemden" met de koestallen van Chris Schellekens en daarna de "naamloze" veestallen van Van Roessel. Voorbij deze stallen liggen enkele akkers, daarna een weiland begrensd door een bosrand.

Bij die bosrand - juist voor een flauwe bocht naar links - verlaten we de Nieuwkerksedijk en slaan de zandweg in die tussen het weiland en de bosrand loopt. Deze zandweg is openbaar, maar niet altijd goed begaanbaar.

Aan het einde van de zandweg huppen we moeiteloos over een opdiepe sloot en betreden nu het eigendom van baron de Jamblinne de Meux. Vreest echter niet, want u schuwt luidruchtigheid, uw bedoelingen zijn goed, want u bent hier uit liefde voor de natuur, uit respect voor het verleden.

Meteen na de ondiepe sloot volgen we het pad, dat naar rechts buigt. Na 35 meter lopen we links het bos in en dan

links van u

DAAR STAAT HIJ - majestueus en imposant - de machtigste boom van Goirle!

Sta stil en bezie zijn grootse pracht. Een geweldig monument waarvan de ouderdom mag worden geschat op ruim 150 jaar.

U zult zich nietig voelen onder zijn geweldige kruin, zijn breed uitwaaierende takken, zijn stam als een zuil die u zal uitdagen erom heen te lopen en een schatting te maken van zijn omvang.

Ervaar de grootheid van dit natuurmonument, maar bedwing nog even de neiging om u neer te vleien aan zijn voet; uw inspanningen verschaffen u het recht om op deze plek nog méér te zien en te ervaren

Loop daarom nog even door in dezelfde richting als vanwaar u kwam. Na ongeveer 30 meter staat u dan aan de boorden van De Ley, die zich onverstoortbaar een weg slingert door dit paradijselijk stuk natuur alsof er niets gebeurd is.....

Staande aan De Ley, bedenk dan dat u zich bevindt op een historische plek waar het verleden voelbaar en - voor wie het zien wil - ook zichtbaar is.

U bevindt zich namelijk op "De Ludensvoort", een zeer oude, brede doorwaadbare plaats in de Nieuwkerkse Ley. Het is de plaats waar - naar men aanneemt - reeds in de prehistorie en nog in lange perioden daarna, het krijgsvolk, voerlui en handelslieden met wagens vol koopwaar door deze "voort" over De Ley trokken.

Deze "voort" lag n.l. aan een eeuwenoude zandweg, die zich op de Regte Heide van de "Oude Baan" afsplitste en verder over "D'n Elzenbos" en de "Overhei" naar "Gorp" liep, vervolgens naar "Rover" om aldaar aansluiting te vinden met de "Oude Maastrichtse Baan".....

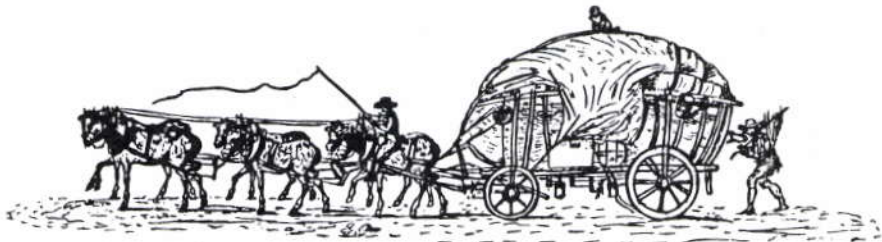
Nu pas is het tijd om aan de voet van onze kolossale

beuk te mijmeren over "De Ludensvoort"..... over alles wat zich hier ééns afspeelde.....

Staande langs zijn machtige stam is het alsof u uitkijkt over een soort holle weg, die eigenlijk precies aangeeft waar de vroegere "voort" heeft gelegen. Het is een ideale plek om het verleden aan u voorbij te laten trekken..... De volgende weerspiegelingen staan u hierbij ten dienste!

Een "voort" was een doorwaadbare overgang in een rivier, in ons geval De Ley. Bij deze overgang had De Ley geen steile oevers, want de weg was aan weerszijden van de rivier over een bepaalde breedte uitgehold of weggegraven, waardoor het niveau van de weg geleidelijk aan overging in het bodemniveau van de rivier. De waterhoogte was dientengevolge maar heel ondiep, zodat men er gemakkelijk te voet of met kar en wagen doorheen kon. De rivierbodem werd meestal - vanwege de stroming - verhard met zwerfstenen of met naast elkaar gelegde boomstammen. Vanzelfsprekend werd de rivier bij zo'n ondiepe doorgang veel breder; had een rivier normaal een breedte van 3 à 4 meter, bij een "voort" was hij wel 4 à 5 keer zo breed. Het zal duidelijk zijn dat een "voort" bij een hoge waterstand een echte hinderpaal was op een tocht en dat hij aan reizigers een soms langdurig oponthoud gaf. Vaak trof men in de omgeving van een "voort" dan ook een boerderij aan die als "afspanning" diende. Zowel mens als dier vonden hier rust en verzorging, in het geval van hoge waterstand soms dāgen lang.....

Volgens mondelinge overlevering moeten in de omgeving van "De Ludensvoort" nog de - inmiddels overwoekerde - fundamenten liggen van een dergelijke boerderij.....

De herkomst van de naam "Ludensvoort" is niet duidelijk. Wellicht is zij afgeleid van "Leunis", "Leuns" of "Luns". Dit zijn oud-nederlandse benamingen voor "vrije doorgang" en houden zelfs verband met het Latijnse "Liber".

De "voorten" zijn in onze omgeving tot in de Middeleeuwen in gebruik gebleven en daarna vervangen door "schoren". We herkennen ze nog in plaatsnamen als Helvoirt, Amersfoort, Lichtenvoorde e.d.

In Goirle: Aesvoirt, Tijvoirt, Conincxvoirt e.a.

"Voorten" hebben in de loop der tijden plaats gemaakt voor "schoren", Een "schoor" kan men zien als een provisorische brug van boomstammen die geen leuning had.

De naam "schoor" is afkomstig van het werkwoord "schoren" in de betekenis van "stutten", "schragen" e.d.

"Schoren" zijn de voorlopers van de bruggen zoals we die nu kennen.

Van de boeren uit de omgeving was het slim ervoor te zorgen dat een "schoor" in goede staat verkeerde als zij hoorden dat er een bende krijgsvolk in aantocht was. Het gevaar was groot, dat zo'n bende soldaten door oponthoud bij een "schoor" in de omgeving aan het plunderen zou slaan.....

Welaan, waarde lezer, als u - na deze historische overpeinzingen - huiswaarts wilt keren, richt u dan ten afscheid nog eenmaal tot ons natuurmonument. Aanschouw andermaal de grootse pracht van deze majestieitelijke boom. Besef dat men vanaf zijn plaats getuige kon zijn van alles

wat zich afspeelde bij "De Ludensvoort": het geweld van passerend krijgsvolk, op door-, veld- of rooftocht..... Het ongeduld van kooplui vanwege het oponthoud door de hoge waterstand van De Ley.....

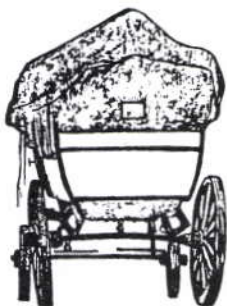
Snuivende paarden die al hun krachten verzamelden om hun wagen over stenen en boomstammen te trekken.....
De aanmoedigende kreten van voerlui, die hun vracht zagen vastrijden in de modder!
De moeite die het kostte om de vracht af te laden en beetje bij beetje naar de overkant te dragen om ze daar weer op te laden alvorens verder te kunnen reizen.....

De triomf van de verzamelaar, die hier Romeinse munten vond, afkomstig van kooplui of soldatenvolk dat daar bij "De Ludensvoort" noodgedwongen enige tijd heeft moeten pauzeren.....

Géén munt voor u, maar hopelijk wèl een ervaring rijker!

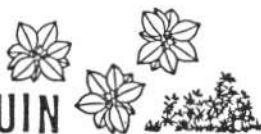
P. Wiercx
(na een verkennende
tocht met Jan Schelle-
kens).

Bron: Archief "De Vyer Heertganghen", Goirle.

STILSTAAN

IN DE KRUIDENTUIN

WIJNRUIT:

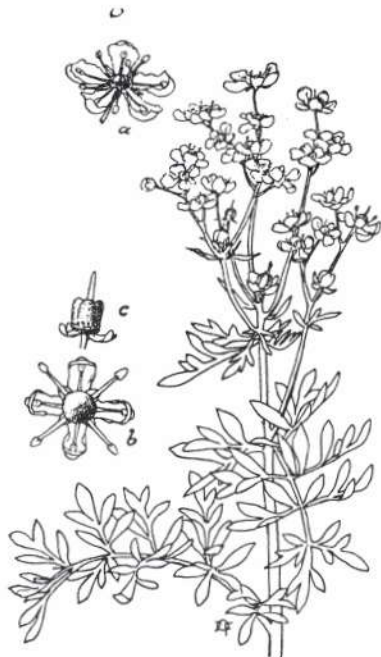
Volksnaam: Het kruid der genade.

Hoogte: 30 - 60 cm.

Doel: Middel voor ogen, duizeligheid, stuipen.

Een van de weinige planten die in deze tijd van het jaar nog groen ziet is de wijnruit. De kleur van de plant is grijsgroen en van juni tot augustus bloeit zij met gele bloempjes.

De plant hoort eigenlijk thuis in het middellandse zeegebied. Het waren de kloosterlingen die de wijnruit over de Alpen meebrachten en hier gingen kweken. Al tijdens de oudheid was de wijnruit beroemd, en wel om drie redenen: ten eerste om haar geneeskrachtige werking, ten tweede om haar toverkracht en ten derde als specerij.

Wijnruit.
(*Ruta graveolens*)

Getrokken op wijn werd het gebruikt als middel tegen verkoudheid, koorts, zenuwen, slangenbeet of de beet van een dolle hond.

Dodoens schreef in zijn Cruyde-boeck in 1554 dat de ruit ondanks al hare goede eigenschappen en deugden, een grote hindernisse heeft. Hij zegt: "zoo is het te weten, dat sij ghehouden wort voor een groot beletsel van de generatie oft vleeslijke versameling". Men dacht ook dat het voor dit doel door de heksen werd gebruikt.

Zelfs de dieren kenden de kracht van de wijnruit, want wanneer de wezel tegen de slang ging vechten, maakte hij zich sterk door het eten van de ruit.

In heel Europa was de ruit goud waard want men dacht dat ze hielp tegen alle hekserij. Daartoe groef men de wijnruit uit onder het uitspreken van een gebed. Daarna liet men de plant driemaal wijden en begroef haar onder de drempel van een huis, waarna dat huis door de heksen gemeden werd.

In Holland droeg men de takjes aan de pols gebonden, het was dan tevens een probaat middel tegen vallende ziekte. Ook als rookkruid werd deze plant gebruikt. De wijnruit zou ook de kracht bevatten om iemand onkwetsbaar te maken. Hiertoe moest de strijder de punt van zijn degen in het vuur gloeien en hem daarna met het sap van de wijnruit insmeren.

Op sommige plaatsen bestaat nog de gewoonte om naast een saliestruik een wijnruit te planten. Dit gebruik stamt ook al uit het oude geloof aan de heksenwerende kracht van de ruit. De salie is namelijk een struik waar de padden graag in wonen, en padden waren heksendieren. Wanneer nu de wijnruit naast de salie stond konden de heksen geen kwaad meer doen. Katten hebben ook een hekel aan de ruit - zij worden ook als heksendieren gezien - maar in werkelijkheid hebben zij een hekel aan de sterke geur.

Als specerij wordt de wijnruit weinig gebruikt en wel vanwege het feit dat mensen die hiervoor gevoelig

zijn, huiduitslag kunnen krijgen.

Wijnruit is een vermaard kruid geweest in de geschiedenis van onze voorouders.

Aristoteles schreef al over de ruit en Dodoens vertaalde dit als volgt:

"Dat de Ruyte seer goet is teghen
alle belisinghen ende tooverijen,
daerom ghebruycken sommige dit
cruydt om de gheesten te veriaghen".

Ton Sas.

ZALIG KERSTFEEST
EN VOORSPOEDIG NIEUWJAAR

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING
„DE VYER HEERTGANGHEN”
GOIRLE

STILSTAAN BIJ 1988.

Beste Heemvrienden.

In deze laatste Schutsboom van 1988 wil ik graag even terugkijken op wat er zoal bij Het Heem gebeurde. 1988 was een jaar van afscheid nemen.

Eerst overleed onze oud-voorzitter, Cees Robben. Hij was een man met grote verdiensten voor de Heemkundige Kring.

Ook Frans Slangen stierf dit jaar; hij maakte de hele opbouw van het Heemerf mee.

Tevens verloren wij Nico Klooster, een echte heemvriend, die op zijn eigen wijze afscheid nam van 't Heemerf, hetwelk hem zo dierbaar was.

Mogen zij gevonden hebben waarin zij geloofden.

Op 10 april bracht de delegatie uit Krasnagorsk (Rusland) een bezoek aan het Heemerf, waarvoor ze veel belangstelling toonden.

Op 28 mei vond weer de jaarlijkse heemreis plaats. Deze keer gingen we weer over de grens, naar de stad Lier. We bezochten aldaar het Begijnhof, de kerk, het Stadhuis en zagen zoveel klokken, dat ik niet meer wist hoe laat het was! Het was een gezellige en interessante dag.

18 Juni stond in het teken van de molen aan de Groeneweg. Na de restauratie kreeg hij die dag de naam van de laatste molenaar: DE VISSCHER.

In augustus stond het Heemerf in het teken van het volkstoneel. De 'Stichting Het Vrije Volkstoneel' speelde het openluchtspel "Het testament van de hond".

De bijenvereniging "Ambrosius" hield begin september een goed bezochte tentoonstelling in de Heemschuur.

Op de evenementendag - 17 september - stonden we weer op de Hovel, alwaar onze kraam en de demonstratie van

het "billen" van een molensteen, veel belangstelling kreeg.

De heemkring uit Kasterlee (België) die een heemerf willen gaan bouwen (wat volgens hen nog nergens was gebeurd!), hoorden van Goirle, kwamen op bezoek en vonden wat zij zochten.....

Op 1 september ontving wethouder Jan Loonen namens B & W het rapport groot onderhoud Heemerf. Hopelijk zal er - volgens de woorden van de wethouder - geld los te peuteren zijn.

Door de mensen van het bestuur en de CAA-groep (college van Advies en Assistentie) is er weer volop op het Heemerf en de molens gewerkt. Er zijn ook veel uren besteed aan rondleidingen.

Wij zouden nog meer activiteiten willen ondernemen en zouden daar graag u bij willen betrekken!

Dit was een kort overzicht van het reilen en zeilen in de Kring. Het volgend jaar hopen wij u weer te ontmoeten op de lezingen en op het Heemerf, waar op zaterdagmorgen de koffie voor u klaarstaat en waar uw inbreng en hulp zeer op prijs gesteld worden.

Namens het bestuur van de Heemkundige Kring De Vyer Heertganghen wens ik u een zalig en prettig kerstfeest en een voorspoedig 1989.

Ton Sas,
voorzitter.

Het Heemmuseum is iedere zondag geopend van

15.00 - 17.00 uur

Nieuwe Rielseweg 41-43.

Het archief van de Kring is geopend elke zaterdag van

10.00 - 12.00 uur.

**HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:**

"De Druiventros" C.G. van Hoek,
Weth. van Besouwstraat 2, 5051 SE GOIRLE. tel. 341460

Autobedrijf Hoogendoorn B.V.,
Tilburgseweg 111, 5051 AC GOIRLE. tel. 341261

Juwelier & Edelsmid Paul Hoogendoorn,
Tilburgseweg 41, 5051 AA GOIRLE. tel. 345473

Bakkerij A. van den Hout,
Tilburgseweg 98, 5051 AJ GOIRLE. tel. 341768

Café-Restaurant "De Hovel",
Tilburgseweg 37, 5051 AA GOIRLE. tel. 345474

de Jong tuinen, van Malsenstraat 9, 5051 CA GOIRLE.
tel. 341265 na 19.00 uur: 08860 - 73545

Café W. de Kort,
Kloosterstraat 30, 5051 RD GOIRLE. tel. 341372

Café-Restaurant "De Linde",
Dorpsstraat 52, 5051 CL GOIRLE. tel. 341366

Micro-Consult,
Tilburgseweg 104, 5051 AJ GOIRLE. tel. 341681

N.M.B.-bank N.V.,
de Hovel 25-27, 5051 NR GOIRLE. tel. 349044

Toon van Oosterhout kantoorinstallaties,
Dorpsstraat 2, 5051 CK GOIRLE. tel. 345185

Rabobank Goirle,
Tilburgseweg 97, 5051 AB GOIRLE. tel. 342831

Poelier J. van Roessel,
Dorpsstraat 63, 5051 CJ GOIRLE. tel. 341484

**HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:**

Bouwbedrijf P.J. Schellekens B.V.,
Dorpsstraat 60, 5051 CL GOIRLE. tel. 341617

Joop Schepens, audio - videospecialist,
Tilburgseweg 77, 5051 AB GOIRLE. tel. 341337

Bloemenmagazijn Schraven,
v. Malsenstraat 30, 5051 CD GOIRLE. tel. 343382

Taxi Smolders B.V.,
Tilburgseweg 61, 5051 AB GOIRLE. tel. 341432

Garage Spijkers B.V.,
Dorpsstraat 47, 5051 CJ GOIRLE. tel. 347771

J. Vekemans B.V. schildersbedrijf,
Ralph Bunchestraat 21, 5051 KW GOIRLE. tel. 341374

Taxi P. Walsmits B.V.,
Hoogeindseweg 15, 5051 EA GOIRLE. tel. 341340

Joop de Wilde, veevoerders en dierenbenodigdheden,
Nieuwe Rielseweg 37, 5051 PD GOIRLE. tel. 341384

* * * * *
* * * *
* * *
* *
*

